

ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕНОФОНДУ СВИНЕЙ ЛОКАЛЬНИХ ПОРІД В ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Войтенко С.Л.¹, Вишневський Л.В.²

¹ *Полтавська державна аграрна академія*

² *Інститут розведення і генетики тварин ім. М.В. Зубця НААН*

Загальновідомо, що генофонд — це сукупність генів однієї популяції, які характеризуються певною їх частотою. Проте даний термін дедалі частіша застосовують в практиці тваринництва, де його ототожнюють із племінними ресурсами, тваринами певної породи чи популяції, також їх гаметами — спермою, яйцеклітинами, ооцитами тощо.

Серед великої кількості порід сільськогосподарських тварин в Україні, які використовуються для виробництва певного виду продукції, на особливу увагу заслуговують так звані локальні, місцеві або автохтонні (аборигенні) породи. І хоча з точки зору затраченої кваліфікованої людської праці на створення порід на сучасному етапі розвитку галузі тваринництва в Україні немає аборигенних порід, до них умовно відносять миргородську породу свиней, сокільську породу овець, полтавську глинясту породу курей та інші. Вірогідно, обмежений ареал їх розведення та неможливість відродити за рахунок першопочаткового матеріалу змушує об'єднувати їх в групу так званих локальних, місцевих зникаючих порід.

Селекція з локальними породами, які постійно скорочують свою численність і не мають попиту в умовах ринкової економіки, має свою особливість — вона спрямована на збереження і підтримання генофонду без генетичних змін. Тобто, порода зберігається в тому стані, в якому вона заходиться зараз, без суттєвих змін щодо покращення господарськи корисних ознак тварин, зміни її екстер'єру, генетико — біохімічного статусу тощо.

Миргородська порода свиней, яка була створена на теренах Полтавщини на початку минулого століття й відносилася до основних планових порід при виробництві свинини в середині того ж таки минулого століття, наразі перемістилася в категорію локальних, зникаючих порід. Й хоча свині даної породи досить нормально почувають себе в умовах промислової технології, їх краще вирощувати та розводити за умов, до яких вони адаптовані і, власне, в яких були створені: використання випасу, літньо-табірне утримання, споживання грубих та соковитих кормів. Лише в таких умовах вони виробляють продукцію високої якості, яку наразі називають екологічно чистою. За промислових технологій та використання різних білково-вітамінних добавок чи преміксів в раціонах годівлі, свині миргородської породи втрачають найголовнішу свою особливість — якість м'яса.

Розведення свиней даної породи в умовах промислових технологій, за баченням виробничників, економічно не вигідне через вищі витрати корму на приріст продукції, більший вміст жиру в туші, масть свиней, неможливість одержання значного ефекту гетерозису навіть при схрещуванні із спеціалізованими породами тощо. Саме ці фактори й стають основними для виведення породи із процесу виробництва,

що й приводить до постійного скорочення її численності. Наразі тварин цієї породи розводять лише в одному племінному господарстві - ДП «ДГ ім. Декабристів» Миргородського району Полтавської області. Кількість основних свиноматок -150 голів, а основних кнурів -13. Для порівняння, вимогами передбачено, що порода в своєму складі повинна мати не менше, ніж 1500 основних свиноматок та 150 кнурів.

Розроблені науковою спільнотою способи та методи зберігання тварин локальних порід на практиці виявляються не такими дієвими, як вбачаються. Саме тому нами було розглянуте питання можливості зберігання генофонду свиней миргородської породи не лише в генофондних стадах чи у вигляді гамет у кріобанку генетичних ресурсів, а й у природному середовищі за використання так званої проміжної форми — гібридних тварин від схрещування свиноматок миргородської породи з диким кабаном.

Для цього в лісовий масив фермерського господарства на Волині, де утримувалися дикі свині, були випущені свинки миргородської породи. Тварин раз на добу підгодовували зерном кукурудзи і пшениці, решту корму вони знаходили в природному середовищі. Вода була із природних джерел, а також залита у спеціальні ємності. Для укриття тварин від негоди на території лісових угідь розташовані укриття в вигляді навісів. В таких умовах свині миргородської породи утримуються протягом року. Опороси маток миргородської породи відбувалися в природних умовах, тому точну кількість порослят при народженні встановити важко, але живих порослят, які прийшли з матками до годівниці, було не багато — 4-6 голів. Причому фенотипово за мастю та конституцією і екстер'єром тварини розділилися 1 до 1, тобто половина в тип миргородської породи, а половина — дикою кабана. Вирощений гібридний молодняк використали у якості мисливських свиней при полюванні.

Дослідження м'ясних ознак та якості м'язової й жирової тканин диких свиней, гібридного молодняка та представників миргородської породи засвідчили певну різницю між тваринами у залежності від їх генофонду. При цьому найбільша різниця була за ніжністю м'яса за переваги свиней миргородської породи, інтенсивністю забарвлення м'яса — за переваги гібридних тварин. Панміксія привела до жорсткості м'яса, зниження витрат при кулінарній обробці та інтенсивності забарвлення у диких свиней, як при порівнянні з тваринами миргородської породи, так і гібридним молодняком. Жирова тканина диких свиней, гібридних та миргородської породи характеризувалась однаковою щільністю за значно більшого вмісту вологи у гібридного молодняка. За основними показниками м'ясних ознак, а саме: довжиною півтуші, товщиною шпигу на рівні 6-7 грудних хребців та площею «м'язового вічка», які визначаються після забою тварин, перевагу мали чистопородні свині миргородської породи. Гібридний молодняк займав проміжну позицію між дикими тваринами та миргородською породою.

Якщо нівелювати якісними показниками свинини, а лише врахувати, що гібридні тварини мають частину генотипу свиней миргоро-

дської породи, то при їх зворотному схрещуванні з миргородською породою, або використанні штучного осіменіння (запаси сперми в замороженому вигляді є в генетичному банку ІРГТ НААН) можна відновити генофонд заводської локальної породи.

Крім такого способу розведення свиней миргородської породи для збереження її генофонду нами запропонований класичний метод — утримання тварин в спеціально обладнаних таборах на території ферми (Патент №99097, Україна). Земельну ділянку для утримання тварин розташовують на значній відстані від основних приміщень, на ній роблять загои для утримання тварин різних статево-вікових груп, крім кнурів. Поросних та підсисних маток утримують у станках, які захищені від негоди стіною та навісом. Підлога в таких станках — земляна. Для годівлі тварин обладнують спеціальне місце в центрі загону, де ставлять ємності для корму, або корм розсипають на підлогу. Для годівлі маток їх декілька разів на добу випускають до загальних годівниць. Станки для маток конструюють таким чином, щоб поросята мали вільний вихід з них і за бажання рухалися по території літнього табору. Після відлучення від маток поросят переводять в інші загои і утримують великими групами по 30-50 голів. При досягненні молодняком живої маси 85-95 кг їх здають на забій. За такого способу вирощування тварини можуть перебувати в літніх таборах з квітня по жовтень за плюсової температури повітря.

Дані способи вирощування свиней миргородської породи в природних середовищах дають змогу не лише зберегти їх генофонд, але й виробляти екологічно чисту продукцію за її низької собівартості.

В підсумку хотілося б сказати, що потрібно не лише бажання зберігати вітчизняні популяції, які дісталися нам у спадок від прийдешніх поколінь, але й діяти.

Не нагодуює нас світ, якщо ми самі не будемо нести ложку до рота.

ВИДОВИЙ СКЛАД ЗИМОВОЇ ОРНІТОФАУНИ СМТ ШИШАКИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дупак В. С.

Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка.

Дослідження видового складу орнітофауни нами проведені в період 12.02.2017-19.03.2017 р. Спостереження проводилися на постійному маршруті, який охоплював забудовану частину селища, прибережно-водний біотоп річки Псел, лісові масиви широколистяного та хвойного лісів, дачні ділянки, відкриті ділянки (заплавні луки, поля).

Частину обліків проводили біля годівниці перед екскурсійними виходами. До годівниці клали різні види корму (соняшникове насіння, пшеницю, горіхи, сало) для приваблення різних птахів. Фіксувалося найбільше число особин одного виду, що одночасно знаходилися біля годівниці.